

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Hvmanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthvmæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Qvaestio XX. De bonitate, & malitiâ actuum externorum. In Sex Articulos
diuisa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

1. Machab. 3.
2.

Probatur Primò, Ex Scriptura 1. Machab. 3. Sicut fuerit voluntas in celo, sic fiat. Vbi Iudas euentum belli, & proinde interencionem gentis ad diuinam voluntatem reijcit; præstans interim, quod in se erat. Matth. 6. Fiat voluntas tua sicut in celo & in terra. quem locum generatim de omni voluntate Dei accipiendum esse ostendit Maldonatus: & meritò; quia magnæ perfectionis est optare nõ tantum, vt id fiat quod Deus præcipit, sed etiam vt in omnibus fiat quod Deo est gratissimum. Luca 22. Cùm Dominus precatus esset, vt calix à se transfret, subiecit, Non tamen mea, sed tua voluntas fiat; ostendens quo modo etiam in summa calamitate voluntas nostra diuinæ sit accommodanda.

Quæ vult
Deus, vult
obinstiti-
mæ cau-
sas.

Secundò Probatur, Quia in omnibus quæ Deus vult, habet iustissimas & decentissimas causas, cur velit: ergo ob eandem causas possimus & nos eadem affectu complacentiæ velle. Consequentia patet, quia complacentia honesti, quæ honestum, est laudabilis: atqui hæc est talis: ergo, &c.

Deus &
Beati idem
in omnibus
volunt.

Tertiò, Beati in omnibus idem volunt, quod Deus vult: ergo etiã viatores idem velle possunt. Consequentia probatur, quia viatorum est aspirare ad illam perfectionem & animi tranquillitatem, qua Beati fruuntur.

Dices, Beati norunt rationes in particulari cur Deus singula velit; & ideo hæc illis placere possunt: nos autem rationes illas ignoramus.

Respondet, Etsi illas ignoremus in particulari, tamen in genere, scimus esse honestissimas: quod sufficit, vt possimus nos conformare. Adde, nec Beatos semper scire causas in particulari, cur Deus velit; quia nec semper sciunt, quid velit. Quòd autem ipsi malis non perturbentur, nos autem perturbemur, parum refert; quia conandum est, vt minus perturbemur. Deinde etsi perturbemur, tamẽ cù hoc stare potest, vt id ipsum quod nos perturbat, nobis placeat, etsi sub alia ratione.

113
Sapè tamẽ
teneor dis-
plicentiam
& dolorem
conspicere.

Dico Secundò, Sapè tamen charitas postulat, vt præter hunc affectum, excitemus affectum displicentiæ & doloris; quatenus ea res, quam Deus vult, est nobis vel alijs noxia. Sic debet homo dolere, quòd gratiã Dei careat, & curare vt non careat, &c.

114
Responso
ad argu-
menta
Medina.

Ad primum argumentum. Respondet, Possè me velle affectu complacentiæ, vt caream gratiã, quamdiu sum in peccatis; vt damner, si in peccatis moriar: peccatorem enim priuari gratiã, & mo-

rientem in peccatis damnari, est iustum, honestum, laudabile, consentaneum rationibus æternis, Deoque dignum. Itaque sub hac ratione potest mihi & omni affectui bonè ordinato placere: si enim affectui diuino placet, qui per se ordinatissimus est, atque adeò exemplar & regula omnis affectus creati; cur nõ possit etiam placere affectui creato, qui est eius imago? Fateor tamen, eandem rem sub alia ratione mihi debere displicere, cùm etiã Deo sic displiceat. Etsi enim placeat Deo, peccatorẽ quã peccator est, carere gratiã, & damnari; displicet tamen ei, peccatorem quã homo, & imago ipsius est, hæc perpeti, vt insinuat Isaie 1. Heu! consolabor in hostibus meis. Vide D. Hieronymum in istum locum.

Ad confirmationem. Qui vult se carere gratiã, quamdiu est in peccato; potest hoc velle, vel per modum finis, vel per modum medijs: Per modum finis; quia est honestum, ac proinde per se expetendum: itaque est finis, non quidem operantis, sed operis & affectus: Per modum medijs; quia est quiddam vtile ad declarandam Dei iustitiam.

Ad secundum argumentum Respondet, Non omne quod videmus fieri, est volitum à Deo, vt fiat; sed sæpè tantum est permittum in vindictam peccatorum; vnde non est laudabile illud velle, nisi aliundè constet Deum illud velle: sufficit vt placeat nobis, vel certè vt non displiceat diuina prouidentia, & iustitia, quæ ob causas iustissimas hæc permittit; id est, cùm facillè possit, non impedit.

Ad exemplum Abulensis, Respondet: Si mihi constet diuina reuelatione parentem meum à Petro interficiendum, non teneor illum tueri; quia frustra esset ille conatus ad saluandũ eius vitam: possem tamen, nisi constaret Deo id displicere, ad declarandum affectum, quem decet habere filium in parentem. Simili modo excusat Abulensis Rahab, quòd exploratores absconderit, quos alioqui iure naturali, seu gentium debuisset prodere: frustra enim fuisset illa proditio; nam constabat illi diuino decreto urbem debere perire. Vtrum autem potuerit prodere tamquam hostes, vt ibidem docet Abulensis, alia quæstio est. Puto non potuisse; quia sciebat Iudæos diuina auctoritate hæc facere. De quo plura in Tractatu de Bello.

Q V Æ S T I O X X.

De Bonitate & malitia actuum exteriorum.

ARTICVLVS I.

Vtrum bonum & malum prius inueniantur in actu exteriori quam in interiori?

1
Ex fine.

Prima Conclusio. Ratio boni & mali, quam actus exterior habet in ordine ad finem, prius est in actu voluntatis, & ex eo deriuatur ad opus externum. Ratio est, Quia actus voluntatis immediatè & essentialiter tendit in finem (quia

finis est proprium eius obiectum;) opus verò externum, solum per accidens, & mediante actu interno tendit in finem: ergo bonitas & malitia ex fine prius conuenit actui interno quàm externo.

Secunda Conclusio. Bonitas & malitia actus exterioris quam habet ex obiecto & circumstantijs, si consideretur vt est in apprehensione rationis, est prior, quàm bonitas & malitia actus voluntatis. Si verò consideretur vt est in executione operis, est posterior bonitate & malitia voluntatis.

Prior

Prior pars probatur, Quia actus exterior ut est in apprehensione intellectus, est obiectum actus interioris, ac proinde est eius causa: atqui conditio quam habet effectus à causa, prius conuenit causæ quàm effectui: ergo bonitas & malitia prius conuenit actui exteriori tamquam obiecto, quàm interiori.

Alterà pars probatur, Quia si actus exterior consideretur ut est in executione, sic actus interior est causa efficiens ipsius, & etiam modo quodam forma: ergo eius bonitas & malitia pendet à bonitate & malitia voluntatis.

Notandum Primò, Actum interiore hinc vocari actum voluntatis; exteriorem, cum qui est alterius potentie: Nam actus aliarum potentiarum habent esse morale à solo actu voluntatis.

Notandum Secundo, D. Thomam in his articulis semper distinguere finem à circumstantijs, ac proinde nomine circumstantiarum non comprehendere finem, sed reliquas circumstantias; vt ostensum est supra qu. 18. art. 4. quod quia non aduertit Caietanus, frustra laborat ut hæc conciliet.

Notandum Tertio, Bonitatem, malitiam, veritatem, & similes conditiones dupliciter posse deriuari ex vno actu in alium. Primò, Per solam denominationem extrinsecam; quomodo conditio effectus redundat in causam, eamque denominat: & contra, conditio causæ in effectum. Medicina enim dicitur sana per denominationem extrinsecam ab effectu suo, scilicet à sanitate, quam efficit in homine: vrina verò dicitur sana à causa sua, quia est effectus & signum sanitatis. Secundo, Per participationem intrinsecam; siue illa conditio sit eiusdem rationis in vtroque, siue diuersa: quomodo veritas ex cognitione principij deriuatur in cognitionem conclusionis.

DVBIVM I.

Vtro modo deriuatur bonitas & malitia ab actu externo ad internum, vel contra?

Respondeo & Dico Primò, Bonitas & malitia actus interioris ita deriuatur ab obiecto, vt ipse actus propriam & intrinsecam bonitatem vel malitiam accipiat distinctam à bonitate vel malitia obiecti: Patet ex dictis qu. 19. art. 1. Alia enim est conformitas rectæ rationis in actu interno, alia in externo, qui est obiectum: alia, inquam; non moraliter, sed physice.

Dico Secundo, Bonitas & malitia quam habet actus exterior ex ordine ad finem, deriuatur ab actu interiore ad exteriorem per denominationem extrinsecam, ita vt eadem numero bonitas vel malitia, quæ actui interiori conuenit primario, immediatè, & intrinsecè; tribuatur actui externo secundariò, mediatè, & extrinsecè. Colligitur ex D. Thoma hoc loco.

Probatur & explicatur. Si des eleemosynam, vt satisfacias voto; ista largitio ex ordine ad talem finem, est actus religionis, habetque religionis bonitatem: verum hæc bonitas primario & immediatè conuenit voluntati interiori, & tantum secundariò, mediante interna volitione, per denominationem extrinsecam tribuitur actui externo; qui ideo dicitur actus religionis, quia subest actui interno religionis à quo procedit;

quod nihil ponit in actu externo, præter denominationem extrinsecam.

Dico Tertio, Bonitas & malitia quam habet actus exterior secundum se, id est, ex obiecto & circumstantijs, duplici modo deriuatur in actum internum voluntatis, obiectiue, & effectiue. Colligitur ex D. Thoma, & docet expressè Caietanus a. 2. dub. 4. Quod vt melius intelligatur.

Notandum, Interiorem actum habere duplicè habitudinè ad exteriorem; scil. tamquam ad obiectum, & tamquam ad effectum. Eleemosyna enim exterior est obiectum voluntatis internæ, & etiam effectus. Prior habitudo tribuit actui interno speciem, ac proinde intrinsecam bonitatem vel malitiam: altera habitudo est quid consequens speciem (sicut vis efficiendi sequitur naturam rei) & facit vt actus interior dicatur bonus vel malus denominatione extrinseca, iuxta Caietanum, sicut medicamentum dicitur sanum à sanitate, quam efficit.

Dices Primò, In actu interiore est vis intrinseca causandi suo modo actum externum: ergo dicitur intrinsecè bonus vel malus ab hac vi, & non tantum denominatione extrinseca.

Respondeo, Verum est, Si re ipsam spectemus; quia ratione huius efficacis est consentaneus vel dissentaneus rationi; vnde est quedam bonitas actus interni, & non solum causa bonitatis actus externi. Secus est de medicamento; quia vis medicamenti non est sanitas, sed est causa sanitatis: vnde medicamentum non dicitur intrinsecè sanum, sed solum denominatione extrinseca, ac proinde est dispar ratio. Si tamen spectetur deriuatio nominis, est similitudo: Sicut enim hoc nomen sanum primò dicitur de homine, & deinde deriuatur ad medicamentum: ita actus exterior primò vocatur bonus vel malus, quia notior est; & inde deriuatur hoc nomen ad causam internam, quamuis hæc etiam intrinsecam bonitatem habeat.

Dices Secundo, Si actus interior habet duplicè habitudinè ad actum externum: ergo habet duplicem bonitatem vel malitiam: nam vtraque habitudo aliquam bonitatem tribuit.

Respondeo Primò, Neg. Conseq. Quia bonitas quam habet actus exterior vt obiectum, & causam habet vt effectus, non est diuersa, sed eadem omnino: sicut idem est esse rei quod ante erat obiectiue in intellectu, & nunc est actu in rerum natura.

Respondeo Secundo, Si loquamur de actu voluntatis efficaci, posse concedi quod inferitur; quia in tali actu est duplex ratio cur dicatur bonus vel malus; est enim bonus ex ordine ad obiectum, & ex ordine ad effectum; nempe vt affectus boni, & vt causa boni: actus autem qui naturam suam est inefficax, solum est bonus ex obiecto, quia tantum est affectus boni, non causa.

Hinc sequitur, ceteris paribus, actum qui naturam suam efficacem est, esse multò meliorem magisque meritum actu inefficaci. Dicitur autè natura sua inefficax, qui efficit opus externum, vel saltè ex parte sua talis est, vt efficeret, si facultas adesset. Inefficax natura sua est, qui nõ efficeret, etiã si facultas adesset.

Dico Quarto, Totà bonitas & malitia moralis quam actus interior habet ex obiecto & circumstantijs, redundat in actum exteriorem per denominationem extrinsecam. Colligitur apertè ex D. Thoma, &

M ij Probatur,

Bonitas, malitia, veritas. Etc. dupliciter deriuatur ex vno actu in alium.

1. Conclusio.

2. Conclusio.

4. Conclusio. Bonitas actus externi dupliciter deriuatur in actum voluntatis.

5. Obiectio.

Solutio.

2. Obiectio.

Solutio.

In actu efficaci est duplex ratio cur dicatur bonus vel malus.

Quid voluntas efficiat & in-efficient.

6. Conclusio.

Probatur, Hæc largitio eleëmofynæ est bona, non solum secundum se, sed etiam quia ex bona voluntate proficiscitur tamquã eius complementum. Et furtum est malum, non solum per se, sed quia malæ voluntatis est germen. Quod confirmatur, quia talis mala voluntas inficeret opus etiam secundum se indifferens, communicando ei suam malitiam: cur non etiam inficiat opus malum? Non enim malitia operis quam per se habet, impedit quin malitia voluntatis possit ei communicari.

Obiectio. Dices, Malitia quam opus externum secundum se habet, deriuatur in actum internum voluntatis: ergo fieri nequit vt malitia actus interni deriuetur in opus externum: esset enim circularis deriuatio, in qua idem esset sibi causa & effectus.

Soluitur. Respondeo Negando Consequentiam, Quia ex actu externo deriuatur malitia in actum internum, tamquam ex obiecto habente esse in apprehensione intellectus ante actum internum: ex interno verò deriuatur in externum, tamquam ex causa efficiente in effectum. Neque hoc mirum videri debet; quia efficiens & finis sunt sibi vicissim causa. Imò finis vt est in apprehensione, est sibi ipsi causa, vt est in rerum natura. Simile videmus in artibus, quæ omnes efficiunt sua obiecta.

7 Ex his patet, bonum & malum primò inueniri in obiectis, siue illa obiecta sint actus externi, vt dare eleëmofynam, furari, &c. Siue res aliqua, vt bonum Dei vel proximi: Siue priuationes, vt malum Dei & proximi. Secundò, Ex obiecto deriari in actum voluntatis. Tertiò, Ex actu voluntatis in opus externum, quatenus est in executione. Itaque prius naturã voluntas habet bonitatem vel malitiam suam, quam actus externus, vt est in executione, habeat suam. Quamuis idem actus vt est in apprehensione intellectus, prius naturã habeat suam bonitatem vel malitiam, quam voluntas suam.

Bonum & malum primò inueniuntur in obiectis, secundò in actu voluntatis, tertio in opere externo.

DVBIVM II.

Vtrum actus exteriores secundum se & immediate sint boni vel mali moraliter?

8 *Sententia quorundam.* Vidam putant actus externos secundum se esse formaliter malos, nullos tamen secundum se, esse formaliter bonos, sed habere hanc bonitatem formalem ab actu interno. Ratio est, Quia vt actus exterior sit peccatum, non requiritur vt aliquo actu interno sit expressè volutus; sed sufficit voluntas implicita, quæ potest esse absque omni actu reali voluntatis: ergo actus exterior non habet malitiam formalem ab actu interno. Vt autem actus exterior sit formaliter bonus, requiritur vt sit expressè volutus, idque propter bonum virtutis. Vt patet suprã qu. 18. art. 2. dub. 4. & qu. 19. art. 3. dub. 2.

Sententia Medina. Medina verò art. 3. huius questionis docet, non solum quosdam actus externos secundum se esse formaliter malos, sed etiam quosdam esse formaliter bonos. Sunt enim triplices actus externi (id est, non elicti à voluntate.) Quidam sunt intellectus, alij appetitus sensitui, alij potentie exequentis per membra corporis. Actus

Sententia Medina.

Actus externus est triplex.

potentie exequentis fatetur non esse secundum se formaliter bonos vel malos, eò quòd in ipsis nulla sit libertas. Actus tamen intellectus & appetitus sensitui, vult per se esse bonos vel malos formaliter; quia non solum velle credere, & velle vouere est bonum; sed etiam ipsum credere, & ipsum vouere per se bonum est. Neque solum velle errare contra fidem, & velle temere iudicare est malum; sed etiam ipse error, & temerarium iudicium, formaliter malum est. Ratio ipsius est; quia his actibus secundum se competit ratio voluntarij.

Pro solutione. Notandum, Actum dupliciter dici bonum vel malum, obiectiue & formaliter. *Actus dupliciter dicitur bonus obiectiue & formaliter.* Obiectiue bonus dicitur, qui secundum se dignus est vt appetatur & fiat ab homine ratione vtente; vt largitio externa eleëmofynæ. Formaliter bonus dicitur, qui secundum se & immediatè est laude dignus; redditque hominem laude dignum; siue qui liberè tendit in obiectum honestum, quã honestum; vt affectus dandi eleëmofynam. Obiectiue malus dicitur, qui secundum se talis est vt non possit secundum rectam rationem appeti, vel fieri ab homine ratione vtente; vt sunt prauus motus concupiscentiæ, furta, &c. Formaliter malus dicitur, qui per se immediatè reddit hominem vituperio dignum, siue qui liberè tendit in obiectum rationi repugnans. His positis

Dico Primò, Nullus actus externus secundum se seu immediatè habet formaliter bonitatem vel malitiam moralem. Est communis Doctorum. Durandi in 2. dist. 42. quæst. 1. nu. 6. & 7. Occam Quodlib. 1. quæst. 20. & alibi. Gabriel in 2. dist. 42. art. 1.

Probatur Primò, Quia nullus actus externus secundum se seu immediatè habet esse liberum, sed solum mediante actu voluntatis: atqui esse liberum est necessarium ad bonitatem vel malitiam moralem formaliter: ergo.

Secundò, Nullus actus exterior secundum se, reddit hominem laude vel vituperio dignum, sed hoc totum habet ab actu libero voluntatis.

Tertiò, Etsi vt actus exterior sit malus, non requiratur actus interior explicitus, requiritur tamen actus interpretatiuus, id est, tacitus consensus, in quo est tota culpa, torumque demeritum. Nec refert, quòd hic tacitus consensus non sit aliquid reale: sufficit vt sit aliquid morale. Si enim in nuda omissione potest esse culpa, & quidem primariò, cur non etiam in consensu interpretatiuo?

Dices, Actus exterior non habet malitiam à libertate, non enim ideò malus est, quia liberè fit: ergo à seipso: Libertas autem est solum conditio quædam.

Respondeo, Etsi non habeat malitiam obiectiuam & fundamentalem à libertate, habet tamen malitiam formalem; quia non est vituperio vel supplicio dignus, nisi ratione libertatis.

Quod verò Medina excipit actus intellectus, & appetitus sensitui, sine ratione facit: Nam eadem omnino est ratio actuum potentie exequentis, atque intellectus & appetitus inferioris. Nulli enim actus sunt liberi nisi per denominationem extrinsecam ab actu voluntatis; vt patet ex dictis suprã quæst. 6. art. 2. Nam à suis potentijs necessariò procedunt, positis omnibus prærequisitis.

Experientia insecam.

9 *Actus dupliciter dicitur bonus obiectiue & formaliter.*

10 *Nullus actus exterior secundum se est formaliter bonus bonitate morali.*

Actus exterior habet malitiam formalem à libertate.

11 *Medina resollitur.*

Actus intellectus & appetitus sensitui sunt liberi nisi per denominationem extrinsecam.

Experientia etiam constat, credere, iudicare, & motus appetitus non esse magis voluntarios aut in nostra potestate, quam motus membrorum: quin potius motus membrorum esse magis in potestate; quia membra ad nutum obediunt, non autem appetitus sensitiuus, vt supra qu. 17. Hinc fit vt credere non sit meritorium vel laudabile, nisi ratione voluntatis credendi. Neque temere iudicare vel errare in fide, esse demeritorium, nisi ratione voluntatis, qua haec expresse vel implicite sunt voluta.

Dico Secundo, Actus tamen externi secundum se habent bonitatem vel malitiam obiectiuam. Patet ex notatione supra posita num. 9. Solum notandum, hanc bonitatem vel malitiam prius conuenire actibus externis, quam bonitas formalis actibus internis; quia obiecta sunt priora ratione, quam actus quorum sunt obiecta.

Dico Tertio, Actus externi non solum vt obiecta habent per se bonitatem vel malitiam, sed etiam vt actus, seu vt fiunt in executione. Verum haec bonitas & malitia non est distincta a bonitate & malitia obiectiuam, estque solum materialiter moralis, non autem formaliter.

Probat, Quia furari non tantum est malum obiectum, quod non liceat appetere, sed etiam est malus actus; quia ab homine ratione vteute non potest nisi male fieri. Quod autem haec malitia solum sit materialis in genere moris, patet: nam in amente non esset, nisi materiale peccatum, tamen in amente habet omnia, qua ipsi secundum se competunt. Nec obstat quod actus externi sint conformes vel difformes rationi; quia hinc tantum sequitur quod secundum se sint boni vel mali obiectiue & materialiter: haec enim conformitas & difformitas non est per se laude vel vituperio digna, sed solum ratione actus voluntatis, a qua pendet & moraliter informatur.

Dices Primo, Actus externi secundum se prohibentur legibus, non solum humanis, sed etiam diuinis; vt, non furtum facies, &c: ergo secundum se habent malitiam moralem. Consequenter patet, quia sicut leges non puniunt nisi malitiam moralem, ita neque prohibent.

Respondeo, Actus exteriores prohiberi quidem secundum se, id est, non tantum ratione male voluntatis, sed etiam ratione propriae turpitudinis quam immediate habent. Hinc tamen non sequitur, hanc turpitudinem esse malitiam moralem formaliter: sufficit enim vt sit moralis obiectiue vel materialiter.

Dices: Ergo prohibetur etiam in amente, quia habet illam malitiam obiectiuam & materialem in illo.

Respondeo Negando Consequentiam, Quia id, quod prohibetur, non est praecise actus simplex, sed complexum quiddam: scilicet, talem actum externum fieri ab homine ratione vteute: hoc enim est adaequatum obiectum prohibitionis. Ipsum autem fieri ab amente, non prohibetur; non quod ibi non habeat suam malitiam: sed quia operans non est capax prohibitionis.

Dices Secundo, Furari non est malum, quia velle furari malum est; sed contra, velle furari est malum, quia furari est malum; ergo actus exterior secundum se habet malitiam moralem.

Respondeo, Hinc tantum sequi, actum exteriorum secundum se esse malum obiectiue & materia-

liter in genere moris. Nam furari, non est malum formaliter in genere moris, nisi quia velle furari est malum: Ideo enim actus ille externus reddit hominem vituperio & poena dignum, quia voluntas a qua procedit, talis est. Simile est in actu cognitionis & obiecti: Cognitio enim est vera, quia obiectum est verum; & tamen obiectum non est per se verum, nisi fundamentaliter; formaliter autem dicitur verum a cognitione cui subest. Pari modo voluntas furandi est mala, quia furtum externum est malum, & tamen furtum externum non est per se malum nisi fundamentaliter: formaliter autem dicitur malum a voluntate cui subest.

ARTICVLVS II.

Virum tota bonitas & malitia actus exterioris pendeat ex voluntate?

Prima Conclusio, Tota bonitas quam actus exterior habet ex fine, ad quem destinatur, pendet ex intentione voluntatis. Patet ex art. 1.

Secunda Conclusio, Tota bonitas quam actus exterior habet ex obiecto & circumstantijs, pendet ex ratione, & per rationem deriuatur in actum voluntatis.

Notandum, Bonitatem actus exterioris, quam habet ex obiecto & circumstantijs, v. g. bonitatem eleemosynae dici pendere a ratione, quia tantum a ratione pendet, ita vt non ab alio aliquo actu deriuetur: tantum enim consistit in conformitate cum ratione, & mediante ratione deriuatur in actum voluntatis. Dare enim eleemosynam bonum est, quia immediate conforme est rectae rationi. Et hanc conformitatem non accipit ab alio aliquo actu. Quatenus quod haec bonitas, fiat bonitas moralis, formaliter habeat ab actu voluntatis.

ARTICVLVS III.

Virum bonitas & malitia sit eadem actus exterioris & interioris?

Prima Conclusio, Quando actus exterior solum est bonus vel malus ex fine, tunc est eadem numero bonitas & malitia actus interioris & exterioris. Vt, si facias iter, vt des eleemosynam. Ratio est, Quia tunc actus exterior secundum se est indifferens: vnde non habet vllam bonitatem vel malitiam, nisi ex intentione voluntatis.

Secunda Conclusio, Quando actus exterior secundum se est bonus vel malus; tunc est alia bonitas & malitia in actu interno ex fine, alia in actu externo secundum se considerato: Vt, si des eleemosynam propter Deum. Actus enim interior est affectus charitatis in Deum: exterior vero secundum se est actus misericordiae in proximum.

Tertia Conclusio, Semper tamen bonitas & malitia voluntatis quam habet ex fine, redundat in actum externum. Similiter bonitas & malitia quam actus exterior habet secundum se, redundat in voluntatem.

12

13

14
1. Obiectio.

Solutio.

Quomodo actus exterioris prohibentur.

2. Obiectio.

Solutio.

15

Quo modo bonitas actus exterioris quam habet ex obiecto, pendeat tantum a ratione.

16

Si actus exterior sit solum bonus vel malus ex fine.

Si talis sit ex se.

D V B I V M.

*Virum actus interior & exterior sint
vnum numero peccatum?*

17
Scotus do-
cet esse duo
peccata.

S Scotus Quodl. 18. art. 3. docet propriè esse duo peccata. Eadem est sententia Gabriëlis in 2. dist. 42. art. 2.

Primò, Quia sunt duo actus distincti, quorum vterque secundùm se habet propriam repugnantiam contra rectam rationem, & legem diuinam.

Secundò, Quia diuersis præceptis prohibentur furtum externum, & voluntas furandi; adulterium externum & concupiscentia vxoris alienæ, vt patet in præceptis Decalogi.

Tertiò, Quia actio externa punitur: ergo per se est peccatum.

Actus inter-
rior & ex-
terior phy-
sicè sunt
duo actus.

Respondeo & Dico Primò, Voluntas interna & opus externum sunt actus distincti, habentque distinctas bonitates & malitias, si physicè loquamur. Vnde & physicè dici possunt duo mala opera, & duo peccata. Et hoc tantùm probat prima ratio.

18
Moraliter
vnum.

Dico Secundò, Moraliter tamen sunt vnus numero actus & vnum peccatum. Est communis sententia Doctorum.

Ratio est primò, Quia voluntas interior, & actus exterior habent eandem numero libertatem; vt patet ex supradictis, quæst. 17: atqui libertas tribuit esse morale actui: ergo habent idem esse morale, ac proinde sunt vnus actus in genere moris: sicut anima & corpus sunt vnus viuens, vnus sentiens, quia habent vnã vitam & eundem sensum: corpus enim eodem sensu sentit, quo anima, & eadem vitã viuunt. Pari modo actus externus eadem bonitate est laudabilis quã actus internus.

Secundò, Quia vnitas moralis sicut & artificialis, non postulat tantam simplicitatem & partium coniunctionem, quantam vnitas naturalis: sicut enim vt opus artificiale sit vnum, v. g. vna domus, vna vestis, non requiritur nisi certa partium dispositio & coherencia; ita vt actio sit vna moraliter, sufficit dependentia exterioris ab interiore, & habitudo ad vnum terminum.

Tertiò, Quia actus exterior naturã suã pendet ab interiore, estque eius veluti complementum & terminus: ergo in ratione moris non debet cenferi opus distinctum.

Omnis a-
ctus qui
ordinis quo-
dam ex vi
vnus in-
tentionis
sequuntur,
censentur
vnus actus

Hinc fit vt omnes actus qui ordine quodam ex vi alicuius intentionis sequuntur & ad vnum terminum tendunt, censentur moraliter vnus numero actus; quia habent inter se connexionem, & dependentiam, & ordinem ad vnum terminum: vt intentio, consilium, iudicium, electio, imperium, vsus. Et quamuis intentio, electio & imperium, habeant diuersam libertatem, tamen propter connexionem & dependentiam in ordine ad eundem terminum, censentur moraliter vnus actus. Maior tamen est vnitas moralis, vbi tantùm est vna libertas.

Ex dictis patet Responso ad primum argumentum.

Soluuntur
Argumenta
in Scoti.

Ad secundum, Illi actus diuersis præceptis prohibentur, non quòd diuersa sint peccata, sed vt populus ille intelligeret, non solum opus externum, sed etiam internam cupiditatem, pec-

catum esse. Itaque ob illius populi ruditatem hoc factum.

Ad tertium, Numquam actio externa secundùm se punitur, id est, præcisa voluntate interna. Sed sicut sola bona voluntas meretur laudem, ita sola mala voluntas meretur penam.

ARTICVLVS IV.

*Virum actus exterior aliquid
bonitatis vel malitia addat
actui interno?*

P Prima Conclusio. Actus exterior quatenus est bonus ex ordine ad finem, nihil bonitatis addit actui interno. Ratio est, Quia tota hæc bonitas est in solo actu interno, & solum denominatione extrinseca tribuitur externo.

Secunda Conclusio. Actus exterior vt est bonus ex materia & circumstantijs, aliquid addit actui interno. Ratio est, Quia talis actus exterior secundùm se habet bonitatem obiectiuam, quæ formaliter terminat actum voluntatis, & hanc bonitatem addit actui interno.

Tertia Conclusio. Si desit facultas operandi, & voluntas alioqui ex se sit perfecta, actus interior solus tam est bonus moraliter, quàm interior & exterior simul. Probatur, Quia tunc defectus actus externi est omnino inuoluntarius: atqui inuoluntarium sicut non meretur premium, ita neque de præmio vel pœna quicquam detrahit.

Notandum, Opus externum per se multis modis aliquid commodi vel incommodi adferre, quod opus internum solum prestare non potest.

Primò, Quia scandalum & ædificatio proximorum, damnum & restitutio, pax & perturbatio generis humani, ex operibus externis prouenit.

Secundò, Quia sanctificatio per Sacramenta & per sacrificia fit operibus externis. Ipsum quoque externum martyrium habet vim sanctificandi, iuxta probabiliorẽ sententiam, quam interna voluntas sola non habet.

Tertiò, Quia actus externi valent ad satisfactionem pro pœna temporali, vt alibi ostensum est.

Quartò, Quia actibus externis incurruntur censuræ Ecclesiasticæ; vt excommunicatio, suspensio, interdictum, & irregularitas, non tamen nudis actibus internis quantumuis prauis.

Quintò, Quia actibus externis efficimur habiles ad rectè operandum: crebrò enim ieiunando, orando, officia charitatis obeundo, reddimur faciles & expediti: non similiter solo interno affectu, qui in opus externum exire non potest: hic enim affectus non ita vincit difficultates, quæ in opere sentiri solent. Passionum quoque moderatio & mortificatio maximè perficitur actibus externis.

Sextò, Actus externi sæpè sunt occasio cur affectus interior in seipso fiat melior vel peior: hoc autem fit tripliciter, vt colligi potest ex D. Thoma. Primò, Quia dum versamur in opere externo, vel spes est eius perficiendi, actus interiores multiplicantur. Secundò, Quia ratione operis externi diutius continentur. Tertiò

Quia,

19

20
Opus ex-
ternum ad
multa va-
les visus

Tripliciter
affectus in-
ternus fit
melior ra-
tione ope-
ris externa-
lis.

Quia ratione operis externi affectus interior accenditur, fitque intensior; idque vel vt impedi-
menta occurrentia vincat, sicut cum quis pugnat
cum hoste, animus in opere accenditur; Vel quia
ex opere voluptatem percipit; vt patet in medi-
tatione, oratione, &c. His positis superest

D V B I V M.

*Virum actus exterior aliquid bonitatis vel ma-
litiæ moralis addat supra internum, ita vt
utroque simul sit magis laudabilis vel vitu-
perabilis, meritorius vel demeritorius, quam
internus solus?*

Notandum, Nos hinc loqui de actu interno
voluntatis, qui ex parte sua est efficax, ita
vt, vel re ipsa ex vi ipsius sequatur opus exter-
num; vel certè, si non sequatur, id sit non ex de-
fectu voluntatis, sed facultatis.

Scotus Quodl. 18. art. 3. tenet partem affir-
matiuam. Sed contraria sententia est D. Tho. &
communis, pro qua

Negatur.

Respondeo & Dico Primò, Opus externum
nihil addere dignitatis meritoria, vel malitiæ
demeritoria voluntati interna. Ita D. Thomas
hoc loco cum suis. Durandus in 2. dist. 42. q. 1.
nu. 8. & 9. Bonaventura ead. dist. art. 1. qu. 2.
Gregorius ibid. quæst. 1. Gabriel ibid. quæst. vn.
art. 1. & 2. Occam Quodl. 1. quæst. 20.

Explicatur
locus 2.
Corinth. 8.

Probatur Primò, Ex Scripturis 2. ad Cor. 8.
Si voluntas prompta est, secundum id quod habet, acce-
pta est, non secundum id, quod non habet; id est, si
voluntas prompta est in dando pro sua facultate,
accepta est Deo, secundum proportionem facultatis.
Vnde sequitur, voluntatem pauperis dantis
secundum suam facultatem, non minus esse gra-
tam, quam voluntatem diuitis dantis secundum
suam, si cetera sint paria. Vnde vltimus infertur;
si cui nulla omnino sit facultas, par tamen sit vo-
luntas; eam æquè gratam futuram. Ita ferè ex-
ponunt Patres hunc locum. Glossa sic habet:

Glossa.

Acceptio diuina non mensuratur secundum quantita-
tè eleemosynæ, quæ non est in potestate dantis, sed
secundum promptitudinem voluntatis, quæ statim exiret
in actum habita facultate. Vnde impedimentum, quod
est inuoluntarium, nihil tollit de merito. Theodore-
tus, Ea quæ offeruntur, viribus singulorum meretur
Deus; non enim quantitatem, sed mentis qualitatem
respicit. Anselmus, Omnes equaliter dant, si quisque
ex tanto dat, quantum habet. Theophylactus, Qui
non habet, sine qui non potest, quod ad voluntatem at-
tinet, opus implent.

Theodore-
tus.

Anselmus,
Theophy-
lactus.

Marcus 12.

Confirmatur Marcus 12. Vbi vidua duo minuta of-
ferens laudatur præ ceteris, quia plus dedit pro sua fa-
cultate. Vnde sic argumentor. Si is qui plus dat
pro sua facultate, plus est laudabilis ceteris pari-
bus; ergo qui dat æquale pro sua facultate, æqua-
liter est laudabilis: atqui is qui nihil habet, re ipsa
tamen æquali affectu desiderat dare, dat æquale
secundum suam facultatem; quia non potest dare,
nisi affectu: ergo æqualiter est laudandus.

22
Ex Patri-
bus.

August.

Secundò probatur ex Patribus. D. Augustinus
lib. 1. de libero arbit. c. 3. Vt intelligas libidinem in
adulterio malum esse, si cui etiam non contingat facul-
tas concumbendi cum coniuge aliena, planum tamen ali-
quo modo sit eum id cupere, & si potestas detur, facturum
esse, non minus reus est, quam si in ipso facto deprehen-

detur. Epist. 49. q. 4. exponens illud Matth. 7.
In qua mensura, &c. Ibi quisque sit beatus, vel miser;
id est, in ipso sue voluntatis affectu, quæ omnium sa-
ctorum meritorumque est mensura.

Chrysof.

Chrysof. hom. 27. in Matth. docet solam vo-
luntatem remunerari pro bono, & condemnari pro ma-
lo: opera verò externa esse solùm signa huius volun-
tatis.

S. Marcus Eremita lib. de lege Spiritali c. 15.
Cui est animus aliquid faciendi, nec potest; perinde est
apud Deum cordis cogitorem, ac si fecisset.

Marcus
eremita.

Bernard. Epist. 77. Quid planius, quam quod volu-
tas pro facto reputetur, vbi factum excludit necessitas?
Aduerte tamen, hoc testimonium non videri ef-
ficax, vt patet intuenti scopum Bernardi: vult
enim probare Baptismum externum, non esse ne-
cessarium, quando haberi non potest; sed tunc
sufficere voluntatem. Hinc tamen inferre non li-
cet, baptismum externum nihil addere.

Bernardus

Hugo lib. 2. de Sacram. parte 14. cap. 6. fusè
probat, Totum meritum esse in voluntate; & vbi est
par voluntas, par esse meritum, etiam si in altero ob im-
potentiam desit opus.

Hugo.

Tertiò Probatur ratione. Primò, Quia actus
externus secundum se non habet bonitatem vel
malitiã moris formaliter: ergo non addit eã actui
interiori; non enim dare potest, quod non habet.

23
Ex Rati-
one.

Secundò, Actus externi, posita voluntate in-
terna, omnino naturaliter & necessariò proce-
dunt à potentijs naturali modo operantibus: at-
qui propter ea quæ naturaliter fiunt, non sumus
laude vel vituperio digni: ergo propter actus
externos non sumus laudandi vel vituperandi,
nisi ratione voluntatis.

Tertiò, Quia alioqui facultas merendi vitam
æternam in iustis, magna ex parte non esset in
ipsorum potestate (actus enim externi multis
modis vel causis naturalibus vel hominum vio-
lentiã possunt impediri;) quod non est confenta-
neum diuinæ prouidentia, cuius erat rem tan-
tam ponere in potestate cuiusque, ita vt ab alijs
non posset dari vel auferri.

Quartò, Quia alioqui qui per famulum dat
eleemosynam, si iste fraudet; amittet partem suo-
rum meritorum; quod nemo dixerit.

Dico Secundò, Actus exterior addit aliquam
bonitatem vel malitiam obiectiuam & materia-
lem in genere moris, quia opus externum secun-
dum se est bonum vel malum obiectiuè & mate-
rialiter. Hoc modo intelligendum quod quidam
dicunt, hominem qui peccat voluntate & opere;
magis peccare extensiuè, quam qui voluntate
tantum: non quòd maior sit malitia formalis in
vtroque, quam in voluntate sola: sed quia mali-
tia voluntatis extendit se ad opus externum, ei-
quæ communicatur; sicut anima in corpore mag-
is viuuit extensiuè, quam in se sola.

24
Actus ex-
ternus ad-
dit aliquã
malitiam
materiali
in genere
moris.

Obijcies Primò ex D. Augustino lib. 13. de
Trinit. cap. 5. Mala voluntate vel solã quisque miser
efficatur, sed miserior potestate, quã malè voluntatis de-
siderium impletur.

25
Obiectio.

Respondeo, Id verum esse, sed per accidens. Nam
qui potest malam voluntatè implere, in ea diutius
perseuerat, sapius eam repetit, & in executione
operis eam intendit, facitque vehementiorem; vt
patet in eo qui homicidium vel adulterium per-
petrare intendit; qui verò videt se non posse
implere, eam deponit.

Soluitur.

2. Obiectio. Obijcies Secundò, Bonitas moralis consistit in integritate omnium eorum; quæ recta ratio dicitur actui debere conuenire: atqui alia est integritas eorum, quæ debent conuenire actui interno, alia quæ externo: ergo alia est bonitas actus externi; alia interni. Si alia bonitas, etiam alia est malitia: ergo actus exterior addit aliquid bonitatis vel malitiæ moralis supra interiorem. Ita Scotus.

Solutur. Respondeo, Si loquamur de integritate quæ necessaria sit ad formalem bonitatem moris, nego minorem: Illa enim integritas, quæ requiritur ad bonitatem actus interioris, requiritur etiam ad bonitatem actus exterioris. Nam sine illâ, actus exterior non erit formaliter bonus bonitate moris. Sicut vita animæ necessaria est ad vitam corporis, cum sit vna eademque. Si verò loquamur de bonitate obiectiua vel materiali in genere moris; sic admitto diuersam esse integritatem actus exterioris & interioris. Sed hoc non est contra nostram doctrinam, vt supra dictum.

26
3. Obiectio. Obijcies Tertio, Quando deest facultas operis, non potest actus interior esse tam perfectus, quam ille qui efficaciter causat opus: non enim potest homo tunc habere actum absolutum, *velo*, sed solum conditionatum, *vellem*, qui actus est imperfectus respectu alterius: ergo semper quando fit opus externum, est maius meritum vel demeritum.

Solutur. Respondeo Primò, Etiam si totum esset verum, hinc tamen non sequeretur, opus externum secundum se aliquid bonitatis addere; sed tantummodò actum internum esse in se perfectiorem & meliorem quando opus fit.

Secundò, Si ille cui deest facultas operis, id ignoret, poterit habere actum voluntatis absolutum æquè perfectum, atque is qui operatur; vt patet in eo qui vult dare eleëmofynam, & in executione videt se carere pecunia.

Vellem aliquid quando est tam perfectum quam volo.
Tertio, Etsi actus, *velo*, physicè habeat aliquam perfectionem, quæ caret, *vellem*; tamen secundum estimationem moralem, *vellem*, non est minus perfectum quam *velo*, si illud *vellem* sit tale, vt ex vi ipsius sequeretur, *velo*, & opus ipsum posita operis facultate; quia tunc, *vellem*, virtute continet, *velo*, & opus; vt supra dictum. Quòd autem hæc voluntas non exeat in actum, causa est, non imperfectio affectus interni, sed extrinsecus defectus materiæ. Vnde patet, pauperem tantum posse mereri affectu eleëmofynæ, quantum diuitem dando eleëmofynam. Secus est, quando quis habet facultatem operis: tunc enim, *vellem*, non est tam perfectum quam *velo*; quia ex vi ipsius non potest opus sequi. De quo vide Hugonem supra lib. de Sacram. p. 14. c. 6.

27
4. Obiectio. Obijcies Quarto, Si effectus nihil addit interiori voluntati: ergo qui tantum vult mereri quantum S. Paulus re ipsa meruit, tantumdem habebit meriti. Similiter qui tantum vellet peccare quantum Antichristus, tantumdem habebit demeriti.

Solutur. Respondeo Negando consequentiam. Primò, Quia nos hic loquimur de actu vel affectu externo, id est, qui non fit actus vel effectus voluntatis: hunc enim dicimus nihil addere internæ volitioni. Secus est si effectus vel actus volitus, sit actus internus voluntatis: hic enim addit propriam bonitatem vel malitiam actui, quo volitionem.

tus est; vt fit in proposito. Velle enim mereri, est velle actum voluntatis, vel aliquid quod ex illo pendeat.

Secundò, Quia hic comparamus actum internum voluntatis cum actu vel affectu, qui natus est sequi ex vi internæ volitionis. Atqui sanctitas Pauli non est nata sequi ex tali volitione, sed solum ex alijs præstantissimis virtutum actibus. Ob eandem causam is qui optat toto affectu alere infinitos pauperes, non meretur infinitè, vt argumento quodam calculatorio videtur probari; quia opus non est tale naturâ, vt ex vi alicuius affectus sequi possit; nam vel contradictionem implicat; vel certè est omni naturæ creatæ impossibile. Sic qui optat conuertere totum mundum, non tantum meretur, quantum si re ipsa conuerteret; quia opus non est aptum sequi ex vi vnus talis affectus; sed opus est innumeris alijs bonis affectibus.

28
5. Obiectio. Obijcitur Quintò, Si actus externus non addit nouam malitiam; ergo non debet exprimi in confessione; nam tota malitia peccati satis intelligetur, si dicas te voluisse.

Solutur. Respondeo Negando consequentiam. Primò, Quia totum peccatum debet explicari, ac proinde etiam opus externum, quod est pars peccati, etsi materialis, & complementum voluntatis.

Secundò, Quia confessio iure diuino positio introducta est. Vnde credendum est, eam institutam modo commodissimo & saluberrimo: talis autem est, in quo explicantur opera externa. Primò, Quia sic facillimè & breuissimè malitia voluntatis & à penitente explicatur, & intelligitur à Sacerdote. Secundò, Quia plebs vix potest aliter se explicare. Tertio, Quia id sæpè necessarium, vt præscribatur idoneum remedium vel restitutio, vel satisfactio; vel vt vitetur scandalum; vel vt absoluatür à censura. Quarto, Quia peccatum externum cum interno simul est maius peccatum extensiuè; & turpitudine peccati in vtroque simul magis cognoscitur.

ARTICVLVS V.

Virum idem actus exterior possit esse simul bonus & malus?

Prima Conclusio. Idem actus non potest simul esse bonus & malus. Ratio est; quia contraria non possunt esse in eodem. **29**

Secunda Conclusio. Actus manens idem secundum esse naturæ, potest successiuè esse bonus & malus; non autem si maneat idem secundum esse moris.

DVBIVM I.

Virum nullo modo fieri possit, vt idem actus exterior eodem temporis momento sit bonus & malus?

Ratio dubitandi est in duobus casibus. Prior est, quando executio operis pendet à duabus voluntatibus, quarum altera bonam intentionem habet, altera malam: vt cum Dominus bona intentione iubet dari eleëmofynam, & famulus mala intentione exequitur. Alter est, quando executio

do executio pendet ab vna voluntate, median-
tibus duabus intentionibus, altera bonâ, altera
prauâ: vt si des eleemofynam ob duos fines in
solidum, vt ob laudem humanam, & ob satisfac-
tionem peccatorum: hoc enim fieri posse patet
ex dictis suprâ, qu. 12. art. 3.

Idem actus
exterior
pendens à
duabus vo-
luntati-
bus, potest
simul esse
bonus &
malus.

Respondeo & Dico Primò; In priore casu
idem actus exterior simul est bonus & malus, me-
ritorium vitæ æternæ, & mortis æternæ.

Probatur, Quia illa largitio, vt est actus Do-
mini, est meritoria; proficitur enim ex bona
intentione; neque Dominus ei aliquid apponit,
quod meritum impediât. Vt verò est actio famu-
li, est demeritoria; facit enim illam morti-
ferâ intentione, vt suppono.

Respondent quidam; illam actionem non esse
moralem respectu Domini, sed solum respectu
famuli; proinde Dominum non mereri per illam,
sed solum per imperium quo iubet illam fieri,
quia non est in potestate Domini nisi remotè.

Sed contrâ, Is qui mandat; propriè est causa
moralis effectus secuti; vnde in vtroque foro in-
currit penas iuris, non fecit, ac si per se fecisset.
Nec refert; quod effectus non sit immediatè in
eius potestate: quia dum quis occidit sagittâ, ef-
fectus non est immediatè in sagittarij potestate;
tamen occisio illa propriè est opus eius, ac pecca-
tum. Pari modo dum quis per famulum agit,
imperio enim suo ei veluti impetum quemdam
ad opus imprimit, ex quo moraliter sequitur ope-
ratio; sicut sagittarius imprimit sagittæ impetum,
ex quo sequitur motus & percussio.

Dices, Contraria non possunt esse in eodem;
atqui bonum & malum sunt contraria.

Respondeo, Non posse esse in eodem respectu
eiusdem, sed bonè respectu diuersorum; sicut si-
mile, dissimile; æquale, inæquale: bonum enim
& malum dicunt relationem sicut simile & dissi-
mile; quod enim vni bonum, est alteri malum.
Adde, bonitatem & malitiam non esse in actu
exteriore intrinsecè vel immediatè, sed solum per
denominationem extrinsecam, à diuersis actibus
interioribus.

31
Idem actus
exterior
pendens ab
vna vo-
luntate
mediante
duplici in-
tentione,
vna bona
altera ma-
la, est ab-
solutè
malus.

Dico Secundò, In altero casu probabilius vi-
detur, idem opus externum non esse simul bo-
num & malum, sed absolutè malum.

Probatur, Quia vt actus dicatur bonus, nihil
debet habere mali respectu subiecti cui bonus
dicitur: Bonum enim est ex integra causa. Atqui
talis actus exterior habet aliquid mali, scilicet
quòd procedat ex intentione vanæ gloriæ in eâ-
dem voluntate: ergo non est bonus.

Dices, Ille actus procedit etiam ex bona in-
tentione.

Respondeo, Hinc tantùm sequi esse bonum
secundùm quid, seu vt præcisè ab illa intentione
pendet; non autem esse bonum absolutè. Et ratio
est, quia bona intentio interior, non potest
opus externum facere simpliciter bonum respectu
operantis, si ipse operans vel per negligenti-
am, vel per prauam aliam intentionem illam
contaminet: Nam hoc ipso veluti maculam con-
trahit, quæ impedit ne bona intentio ipsum ab-
solutè bonum & pulchrum reddat. Secus res ha-
bet, quando opus à diuersis voluntatibus pro-
cedit; tunc enim is qui facit opus bona intentio-
ne, non apponit ei labem per malam intentio-
nem, vt i supponimus.

Hinc sequitur, idem opus externum non esse
simul meritorium & demeritorium; quia etsi in bona
intentione sit meritum, hoc tamen non potest
operi externo communicari, eò quòd per infe-
ctionem quam trahit à mala intentione, reddat-
ur incapax.

32

Dixi, esse probabilius, quia contrarium etiam est
probabile, vt docet Almainus tract. 1. Moral.
cap. 12. Adam in fine 2. Sent. dub. vlt. Medina
hoc loco; & alij quidam. Ratio est; quia opus
externum procedens ex duabus intentionibus,
etsi physice sit vnum; tamen moraliter est du-
plex; vtpote duplici intentione informatum;
& ita mirum videri non debet, si simul sit bo-
num & malum; inmeritorium & demeritorium;
presertim cum hæc solum per denominationem
extrinsecam ei conueniant.

Contrariè
tamen est
probabile.

Dices: ergo idem in eodem opere poterit si-
mul mereri vitam æternam, & damnationem.

Respondeo Negando consequentiam. Repu-
gnat enim vt hæc simul fiant, non solum eodem
actu, sed etiam diuersis; quia repugnat vt idem
subiectum operans sit dignum vitæ æternæ, &
morte æternæ. At non repugnat vt idem operans
dignus sit vitæ æternæ, & pœnâ temporali; vt sit
in statu gratiæ, & peccati venialis. Nihil ergo
incommodi, si concedamus hominem eodem
opere externo propter diuersas intentiones me-
reri simul vitam æternam, & peccare venialiter:
Hoc enim meritum immediatè conuenit inten-
tionibus; mediatè verò & extrinseca denomi-
natione operibus externis.

Probabile
est, idem
opus ex-
ternum, vt
actu, sed etiam diuersis;
quia repugnat vt idem
subiectum operans sit
dignum vitæ æternæ, &
morte æternæ.

subest di-
uersis in-
tentioni-
bus, esse si-
mul bonū,
& malum
veniale.

Dico Tertio, Idem opus externum potest suc-
cessiuè esse bonum, & malum; meritorium vitæ
æternæ, & mortis æternæ. Est communis senten-
tia Doctorum.

33
Idem actus
externus
potest suc-
cessiuè esse
bonus &
malus.

Probatur Primò, Quia quæuis externa ope-
ratio successiua, potest inchoari bona intentione,
& sic erit meritoria; & paulò post continuari
mala intentione; & tunc incipit esse demeritoria:
erit tamen vna & eadem actio continua, quam-
uis secundùm aliam partem futura sit bona, se-
cundùm aliam, mala.

Secundò, Idem probatur de actione indiui-
sibili, quæ non habet partem post partem; quia
fieri potest vt eadem consideratio intellectus,
imaginationis, oculorum, primò fiat bona in-
tentione; deinde mala intentione continuetur,
nulla facta mutatione in ipsa consideratione: Vt
si cogites de materia turpi, initio quidem animo
iuuandi proximi, postea animo te oblectandi.

D V B I V M. I I.

Utrum idem actus internus possit esse simul bo-
nus & malus?

Quidam Parisienses affirmant teste Almai-
no, tract. 1. c. 12. Et probant Primò, Ex
voluntate mentiendi obstetricum ad saluandos
infantes Hebræorum. Exodi 1. Secundò, Quia
potest aliquid eligi ob duos fines, alterum bonum,
alterum prauum: atqui talis electio simul est
bona & mala. Tertio, Quia potest quis velle
temperatè comedere eo tempore, quo est contra
votum: atqui hæc voluntas videtur bona, quia
tendit in bonum temperantiæ; & praua, quia est
contra votum.

34
Quidam
Parisienses
affirmant.

Respondeo,

Negatur.

Respondeo, fieri nullo modo posse ut idem numero actus interior voluntatis simul sit bonus & malus, meritorius & demeritorius. Est communis sententia Doctorum, & probat Gregorius in 2. d. 28. & Almainus supra.

Probatur Primò, Quia actus interior non dicitur bonus vel malus denominatione extrinseca ab alio actu, sicut exterior; sed per se & immediate: atqui fieri nequit, ut per se sit conformis rectæ rationi, & simul eidem repugnet: ergo, &c.

Secundò, Ut actus interior secundum se sit bonus, oportet ut nihil habeat mali: implicat ergo ut secundum se sit bonus & malus.

*35
Responso
ad argu-
menta.*

Ad primam rationem. In obstetricibus illis erat duplex voluntas, scilicet saluandi infantes, quæ voluntas proficiscebatur ex timore Dei, & erat bona; eamque Dominus mercede temporali compensauit: & mentiendi, ut euaderent poenam violatæ iussionis regis: hæc fortassis erat mala.

*Probabile
est, obse-
rantes non
peccasse
mentiendi.
Exodi 1.*

Dico fortassis; quia probabile est, illas mentiendi non peccasse, quod putarent errore inculpato id esse licitum in tam graui causa. Quod etiam in Rahab, Iudith, multisque alijs veteris Testamenti videtur locum habuisse. Si enim viri doctissimi putarunt aliquando esse licitum menti, quanto facilius id homines simplices absque culpa existimare potuerunt?

Ad secundam rationem. Dum aliquid ob duos fines seorsim eligitur, est duplex electio: altera bona, altera mala; ut patet ex dictis q. 12. a. 3.

Ad tertiam rationem. Illa voluntas temperatè comedendi, est praua, quia est contra votum; nec villo modo est bona, cum per se & immediate mala sit. Neque verum est, eam tendere in obiectum honestum; quia opus externum cum suis circumstantijs non est honestum. Et quamuis omnes positivæ circumstantiæ virtutis temperantiæ adsint, hoc tamen satis non est ad bonum temperantiæ: requiritur enim ut non adsit etiam vlla circumstantia contra aliam virtutem, quæ bonum temperantiæ in opere impediatur. Et ratio est, quia omne opus virtutis debet eo modo quo fit in re, esse consentaneum rectæ rationi. Vnde omnis circumstantia quæ facit, ut opus sit contra rectam rationem, ad quodcumque illa vitium pertineat, facit ut non sit opus virtutis, sed vitij.

D V B I V M I I I.

*Vtrum idem actus interior voluntatis possit
successiue esse bonus & malus?*

*36
Durandus
affirmat.*

Durandus in 2. d. 40. q. 3. nu. 4. affirmat. Adfert exemplum in eo qui vult celebrare Missam, & continuat illam volitionem superueniente interdico: hæc enim volitio ante interdictum, est bona, post interdictum, est mala. Idem docet Caiet. hoc loco, & Medina supra, q. 19. art. 1. Et quæst. 18. art. 9. ait; *Certissimum est, quod omnis bona operatio, etiam dilectio Dei, potest esse mala per appositionem alicuius circumstantiæ.* Idem docet Maior in 3. d. 37. quæst. 8. de omni actu bono: putat enim, Deum posse prohibere etiam ipsum amorem Dei, & ita amorem Dei posse fieri malum.

*Caiet.
Medina.*

Maior.

Respondeo & Dico Primò. Verius omnino, esse, eundem actum interiorum voluntatis non

posse successiue esse bonum & malum formaliter. *Idem actus
internus
voluntatis
qui non potest
successiue
esse bonus
& malus.* Ita Occ. in 3. qu. 10. & 12. Gabriel in 3. d. 23. qu. 1. art. 1. cor. 2. Conradus in hunc art. qui id probat ex D. Thoma.

Probatur Primò; Quia si actus virtutis posset esse malus, possemus virtute malè uti; Nam virtus esset principium eliciens prauæ operationis: atqui virtus talis est naturæ, ut nemo eam malè uti possit: ut docet D. Thomas infra, q. 56. art. 4. ex D. Augustino, & consentiunt passim Theologi, & Philosophi.

Secundò, Sequeretur Deum auxilio speciali gratiæ, & virtutibus infusus ad actus peccatorum cooperari: imò propriè esse causam multorum peccatorum, & ad ea excitare; sicuti propriè est causa operum bonorum, & ad ea excitat. Quæ omnia à veritate sunt aliena; & repugnant Concilio Trid. Sess. 6. c. 6. *37
Deus sic
est causa
multorum
peccato-
rum.
Trident.*

Hoc sequi probatur Primò, Quia si ille actus manet idem specie & numero, nec accipit vllam intrinsecam mutationem (ut supponimus) ergo quando erit malus, pendebit ab iisdem causis, à quibus pendebat initio, cum esset bonus: atqui initio pendebat ab auxilio diuino tamquam à propria causa: ergo & postea pendebit ab eodem auxilio. Secundò, Quia si potest initio elici bonus & postea fieri malus, etiam potest initio elici malus, & postea fieri bonus, ut manifestè patet exemplo Durandi: potest enim quis velle celebrare tempore interdicti, & continuare illam voluntatem interdicto reuocato: atqui tunc Deus per auxilium gratiæ, non minùs est causa illius actus, quam si esset bonus (est enim actus supernaturalis:) ergo non minùs propriè erit causa actus mali quam boni.

Tertiò Probatur à priori. Obiectum tribuens speciem bonæ volitionis, est bonum honestum, non quouis modo, sed prudenti iudicio propositum: ergo si hæc propositio mutetur, & desinat esse prudens, non manebit idem specie actus. Patet consequentia, quia mutato obiecto vel propositione necessariâ, mutatur actus. Antecedens probatur, quia alioqui si quis imprudenter & ex ignorantia crassa vel affectata iudicaret aliquid esse honestum, Deoque gratum; illudque vellet; illa volitio esset eiusdem speciei, atque volitio eius, quod verè honestum est. Et ita zelus ille Iudæorum, quo zelabant pro lege sua, persequentes Christum & Apostolos, esset eiusdem omnino speciei & virtutis, cuius est zelus Catholicorū in hæreticos & blasphemos; & consequenter esset actus charitatis vel religionis, quod planè falsum est. Confirmatur, quia actus charitatis habet suam speciem ab obiecto non nudè considerato, sed ut ab intellectu proponitur & applicatur: atqui longè aliter applicatur iudicio prudenti, aliter imprudenti (iudicium enim prudens est euidens & certum, imprudens est obscurum & incertum:) ergo hæc iudicia efficiunt diuersitatem specificam in actibus voluntatis. *38
Prob.
à Priori.
Differen-
tia inter
zelum Iu-
dæorum in
Christum,
& Catho-
licorum in
hæreticos.*

Dices, hanc sententiam non habere locum in actibus supernaturalibus, sed solum in naturalibus.

Sed contrà. Primò, Hoc est contrà mentem illorum auctorum: nam ponunt exemplum in voluntate celebrandi facri, quæ voluntas est actus supernaturalis religionis. Secundò, Ratio cur putent eundem actum naturalem successiue esse posse se bonum

se bonum & malum, etiam locum habet in actu supernaturali: sicut enim honestum naturale potest initio proponi prudenter, postea mutata circumstantia imprudenter; ita etiam honestum supernaturale: neque vllū hac in re videtur esse discrimen inter actus naturales & supernaturales: & tamen hoc est totum fundamentum, cur putent eandem voluntatem posse successiue esse bonam & malam.

39
Responso
ad exem-
plum Du-
randi.

Ad exemplum Durandi, Respondeo, Voluntas celebrandi ante tempus interdicti, est per se & intrinsecē bona, id est, conformis rectæ rationi; quia tendit in obiectum honestum prudenter propositum, quod est, celebrare hoc tempore, quo nulla est interdicti suspicio: quando autem superuenit interdictum, tunc is qui volebat celebrare; vel illud aliquo modo nouit, vel non nouit. Si nullo modo nouit, voluntas eius continuata manet bona: si verò aliquo modo nouit, ita ut habeat saltem rationem de eo dubitandi, non potest illa prior voluntas eadem numero continuari: quia etsi possit persistere in volendo eodem opere quod antè volebat; tamen ratio volendi non est eadem, quæ erat antè: si enim dubitat an sit interdictum, non potest iudicare esse bonum & Deo gratum, ut celebret; ac proinde non potest ob hanc causam velle celebrare: vnde non potest prior voluntas continuari.

Dices, Potest illud dubium rejicere. Respondeo, Non potest prudenter rejicere, ac proinde non poterit prudenter iudicare esse bonum tunc celebrare. Iudicium igitur necessarium mutatur ex prudenti, in imprudens; ex euidenti & certo, in obscurum & incertum: vnde non est mirum, si etiam volitio mutetur, quamuis eadem esse videatur; nam vitia sæpè virtutibus sunt similia.

Dices Secundò, Non est opus iudicio quo iudicet esse honestum tunc celebrare; sufficit enim apprehensio, qua illud instar honesti apprehendat.

Respondeo Negando sufficere apprehensionem, nisi implicite includat iudicium prudens. Alioquin Iudei apprehendentes animo occisionem Apostolorum esse Deo gratam, potuissent illam velle vero actu supernaturali charitatis aut religionis: quod constat esse falsum.

40
Responso
ad argu-
mentum
Maioris.

Ad rationem Maioris. Nullo modo potest Deus amorem sui prohibere. Primò, Quia quòd homo supposita naturæ humanæ existentia te-

neatur Deum diligere, non pendet ex libera Dei voluntate, sed ex ipsa essentiali conditione naturæ humanæ, & excellentiæ diuinæ; quatenus obiectiue prior est omni voluntate libera: ergo non potest vllō modo tolli per voluntatem Dei liberam. Consequentia patet, quia quod nullo modo à libera Dei voluntate pendet, non potest per eam tolli. Secundò, si prohiberet sui amorem, esset sibi contrarius; adimeret enim sibi dignitatem summi boni: sicut si vetaret ne quis ipsi crederet, adimeret sibi laudem primæ veritatis.

Aduerte tamen, fieri posse aliquo casu, ut homini non liceat intendere amori diuino in se excitando; ut si per hoc negligetur aliquod opus præceptum: ut si esset aliquis moriturus sine confessione, vel sufficienti fidei instructione. Verum tunc, si quis vellet amare, neglecto illo opere, nõ esset verus amor Dei super omnia; quia hic includit omnium præceptorum obseruationem, neque potest cum peccato mortali, quòd tunc committitur, consistere; sed esset affectus amori similis.

Aliquando
illicitum
est excitare
in se amo-
rem Dei.

Dico Secundò, Idem tamen actus interior voluntatis potest esse indifferens & malus successiue; Vt si quis feria quinta sub horam duodecimam noctis velit comedere carnes ob delectationem vel naturæ commodum; & continuet hanc voluntatem post duodecimam ob eundem finem. Hæc voluntas ante duodecimam erit indifferens, post duodecimam erit mala. Possit autem hanc voluntatem continuari eandem numero; patet; quia est idem obiectum; & eadem ratio appetendi ante & post duodecimam. Confirmatur, quia idem obiectum potest fieri ex indifferenti malum, sine vlla sui mutatione, solo temporis lapsu adducens prohibitionem; manente eadem ratione appetendi.

41
Idem actus
interior
potest suc-
cessiue esse
indifferens
& malus,
non tamen
bonus.

Dico Tertio, Idem actus interior ex indifferenti non potest fieri bonus successiue. Ratio est; quia etsi possit esse idem obiectum materiale voluntatis indifferens & voluntatis bonæ; tamen non potest esse eadem ratio volendi: nam ratio volendi in voluntate bona, est honestum; in voluntate indifferenti, est delectabile vel commodum naturæ. Potest tamen esse idem obiectum & eadem ratio volendi, in voluntate indifferenti & in voluntate praua; ut patet ex dictis: quia ratio volendi in voluntate praua; potest esse ali- quod bonum per se indifferens.

42

MAIORIS

QVÆ.